

En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2014-11-26 15:20:42

Artiklens ursprungsadress: <http://www.dn.se/ledare/kolumner/lars-calmfors-budgeten-ger-inga-enkla-losningar/>

Lars Calmfors: Budgeten ger inga enkla lösningar

Publicerad i dag 00:05

Efter sin tidigare hårda kritik av att alliansen inte uppnått överskottsmålet får regeringspartierna trovärdighetsproblem när de själva inte gör det. Vill de byta mål borde de klargöra det.

Den nya regeringen lade fram sin budget för en månad sedan. Det blev en intensiv debatt i anslutning till det. Budgeten behandlas nu i riksdagen. Det finns därför skäl att nu mer eftertänksamt granska budgetförslaget.

Magdalena Anderssons start som finansminister med talet om "den tomma ladan" var olycklig. Resonemanget är visserligen nedtonat i budgetpropositionen. Men den svartmålar ändå det ekonomiska läget. Det är onödigt. Det finns tillräckligt att vara oenig om när det gäller mål och medel i den ekonomiska politiken. Däremot finns det inga skäl att konstruera motsättningar när det gäller verklighetsbilden.

Den offentliga sektorn i Sverige har en stark balansräkning: en finansiell nettoförmögenhet (större finansiella tillgångar än skulder) på cirka 22 procent av BNP. Det finansiella sparandet (skillnaden mellan intäkter och utgifter) är svagt negativt: drygt 2 procent av BNP. Den nya regeringen har skarpt kritiserat den tidigare för detta underskott: "den lånade till skattesänkningar". Det är märkligt, eftersom Socialdemokraterna i sina tidigare budgetmotioner landade i ungefär samma underskott som alliansregeringen.

Man kan förstås diskutera de exakta avvägningarna. Lägre budgetunderskott hade inneburit högre arbetslöshet. Det är samma målkonflikt som den nya regeringen står inför. Därför vill den uppnå det gällande målet om 1 procent överskott i de offentliga finanserna först efter 2018. Bedömningen är att en snabbare finanspolitisk åtstramning skulle bromsa konjunkturuppgången alltför mycket. Det är en rimlig slutsats.

Men efter sin tidigare hårda kritik av att de borgerliga partierna inte uppnådde överskottsmålet, får regeringspartierna ett trovärdighetsproblem när de själva inte gör det. De flesta bedömare tar knappast överskottsmålet på allvar längre. Det skapar ett farligt läge där finanspolitiken riskerar att stå utan styråra. Det finns visserligen goda skäl att ersätta överskottsmålet med ett mindre ambitiöst mål om budgetbalans. Men om så ska ske, bör regeringen snarast skapa klarhet om detta.

Den nya regeringen föreslår betydande utgiftsökningar till bland annat skola, hälso- och sjukvård, äldreomsorg, a-kassa och arbetsmarknadspolitik. Utgifterna föreslås öka med 25 miljarder kronor 2015 och ytterligare 10 miljarder 2016.

Flera skatter ska höjas för att finansiera de ökade utgifterna. Den största posten är slopad nedsättning av de sociala avgifterna för ungdomar. Det kan vara motiverat eftersom den tidigare skattesänkningen var en ineffektiv metod att öka sysselsättningen. Däremot är det olyckligt att höja den högsta marginalskatten på arbetsinkomster ytterligare (till cirka 60 procent) genom att trappa ner jobbskatteavdraget med inkomsten. Effekterna på drivkrafterna till arbete, utbildning och kompetensutveckling blir förmodligen så negativa att detta inte ger några ökade skatteintäkter.

Storleken på offentliga utgifter är en värderingsfråga. Jag kan tycka att de föreslagna utgiftsökningarna är rimliga. På sikt kräver en åldrande befolkning ytterligare utgiftshöjningar. Därtill kommer behovet att återställa ett fungerande försvar vilket kan kosta någonstans mellan 20 och 40 miljarder kronor per år. Det aktualiserar frågan om fler skattehöjningar framöver. Enligt min mening är de lämpligaste kandidaterna att återinföra fastighetsskatten och en enhetlig moms.

Regeringens målformulering att Sverige 2020 ska ha Europas lägsta arbetslöshet är problematisk. Det är svårt att förstå varför vårt mål ska bero på hur arbetsmarknaden fungerar i andra länder.

Det är också farligt att formulera sysselsättningspolitikens mål i termer av arbetslöshet. Visserligen sägs att målet ska nås genom att fler arbetar och antalet arbetade timmar ökar. Men risken är stor att dessa preciseringar glöms bort så att fokus blir bara på arbetslösheten. Det ger drivkrafter att flytta arbetslösa ur statistiken genom förtidspensioneringar och utbildningssatsningar även om dessa inte förbättrar deltagarnas arbetsmarknadsutsikter.

Den nya regeringen har ett högt tonläge när det gäller att döma ut hur arbetsförmedling och arbetsmarknadsprogram har fungerat. Här vore mer ödmjukhet på sin plats. Också alliansregeringen inledde med liknande kritik och stora ambitioner att göra om arbetsmarknadspolitik. Men arbetsmarknadspolitik är helt enkelt svår därför att den ska "sopa upp" där annan politik misslyckats.

Om de arbetslösa får utföra "nyttiga" uppgifter i olika program tränger det undan reguljär sysselsättning. Om de arbetslösa i stället får utföra "onyttiga" uppgifter som i fas 3 (nu omdöpt till sysselsättningsfasen) av jobb- och utvecklingsgarantin hjälps de inte tillbaka till arbetsmarknaden. När nu fas 3 ska ersättas av extratjänster i välfärden med mer meningsfulla uppgifter, blir det undanträngningseffekter. Om några år lär det uppstå missnöje med det. Då kommer också detta program att först döpas om och sedan ersättas av något annat som inte heller fungerar. Det är arbetsmarknadspolitikens vanliga

cykel.

Sammanfattningsvis lär den nya regeringen – även om den får igenom sin budget eller kanske framför allt just då – snart bli varse att den inte sitter inne med några enkla ekonomisk-politiska lösningar.

Lars Calmfors

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.